

16.09.2013

Innspill til regjeringsforhandlingene 2013

Fra Framtiden i våre hender

Hovedkrav:

Den rødgrønne regjeringen mislyktes i å trekke med seg folk i klimapolitikken og kutte klimagassutslippene. Vi ber derfor en ny regjering prioritere følgende tre tiltak innenfor klima- og miljøpolitikken:

1. Et oljeutvinningstempo tilpasset norsk økonomi og det globale klimaet
2. Fra røde til grønne skatter
3. Et fremtidsrettet oljefond
4. En klimavennlig transportpolitikk
5. Bedrifters samfunnsansvar

Overordnet: Behov for substansielle utslippskutt neste fire år

Vi tar utgangspunkt i at en ny regjering legger Klimaforliket fra 2012 og togradersmålet til grunn, samt representantforslaget om tiltak for å redusere nasjonale utslipp av klimagasser fra Høyre, Venstre og Krf våren 2013¹.

Vi registrerer at stortingsmeldinger og klimaforlik fra 2007 til i dag viser at språkbruken har blitt mer og mer diffus, og bokføringen stadig mer kreativ, etter hvert som kuttmaal viser seg vanskelige å gjennomføre. Kombinert med lave kvotepriser har dette gjort at norske bedrifter handler klimakvoter i stedet for å utvikle og investere i teknologi som kutter produksjonsutslipp.

Framtiden i våre hendes anbefalinger til en ny regjering:

- En ny regjering må kutte 40 prosent av nasjonale utslipp innen 2020. Bruk av CDM-kvoter må komme i tillegg til, ikke istedenfor nasjonale kutt.

¹ <http://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Representantforslag/2012-2013/dok8-201213-132/>

- En ny regjering må trappe ned bruken av CDM-kvoter for å oppfylle nasjonale kuttmaal, og sette i gang en selvstendig kontroll av CDM-kjøp fra Norge
- En ny regjering må gjeninnføre bruken av sektorvise klimahandlingsplaner, som realiseres gjennom forpliktende samarbeidsavtaler med de ulike sektorene, inkludert mellom staten og kvotepliktige industribedrifter for å gjennomføre klimatiltak som koster mer enn gjeldende kvotepris.
- En ny regjering må utarbeide årlige klimagassbudsjett, som legges fram sammen med nasjonalbudsjettet.
- En ny regjering må aktivt bidra til å stramme opp det europeiske kvotemarkedet gjennom å slette kvoter og arbeide for et lavere kvotetak i EU
- En ny regjering må innføre en klimalov som sikrer at målene følges opp med tilstrekkelig virkemidler

Et oljeutvinningstempo tilpasset norsk økonomi og det globale klimaet

I 2013 investeres over 200 milliarder kroner i økt olje- og gassutvinning, mens FN's klimapanel sier at de fleste av verdens fossile ressurser må bli liggende i bakken om vi skal nå togradersmålet. Ledende økonomer gikk i vår ut i Aftenposten² og ba om at aktiviteten i oljeindustrien begrenses. Økonomiprofessor ved BI Hilde Bjørnlands beregninger³ viser at en reduksjon i oljeprisen på 50 prosent umiddelbart vil kunne senke Oslo Børs med 30-40 prosent.

I tillegg til å bidra til en todeling av norsk økonomi, er oljesektoren Norges desidert største bidrag til globale klimagassutslipp, og et vesentlig bidrag til nasjonale utslipp. Et velfungerende kvotemarked ville satt en «riktig» pris på utslipp og dermed begrenset utvinningen av ulønnsomme felt. Men et slikt marked er langt unna, og dagens politikk har dessuten som forutsetning at det ikke vil komme. Nye felt som åpnes nå, vil bli ulønnsomme dersom det blir satt en riktig pris på utslipp. En mer framtidsrettet politikk bør derfor begrense fossil utvinning, både av hensyn til presset i norsk økonomi, og for å redusere langsiktig risiko for norsk økonomi.

Framtiden i våre hendes anbefalinger til en ny regjering:

- Det må nedsettes et utvalg som ser på todelingen av norsk økonomi, og i mellomtiden innføres et midlertidig moratorium på tildeling av nye letetillatelse til oljeindustrien
- Opprett petroleumsfrie soner i områdene utenfor Lofoten, Vesterålen, Senja, Jan Mayen, Mørebankene, kystnære områder av Skagerak og spesielt sårbare og kystnære deler av Barentshavet, herunder områdene ved iskanten og polarfronten.
- Regjeringen må gjennomgå petroleumskattepolitikken for å redusere statens risikoeksponering mot endringer i framtidige olje- og gasspriser.

² <http://www.aftenposten.no/okonomi/Okonomer-ber-Regjeringen-bremse-olje--investeringene-6954095.html#UjBoqj9ZQ80>

³ <http://www.bi.no/bizreview/artikler/taler-vi-halvert-oljepris-/>

- Begrensningene av oljeindustrien bør følges av tilsvarende positive tiltak som stimulerer forskning, utvikling og investering i ny, fornybar energi.

Fra røde til grønne skatter

En ny regjering bør øke avgifter på miljøskadelig forbruk, kombinert med en reduksjon av inntektsskatten. Det vil bidra til reduserte klimagassutslipp, og sannsynligvis økt folkelig oppslutning om nødvendige klimatiltak. I 2008 innførte den kanadiske provinsen British Columbia en omfattende, flat karbonskatt. Innbyggere og næringsliv måtte plutselig betale litt ekstra for drivstoff, fyringsolje og gass. Skatten var i utgangspunktet lav – 10 kanadiske dollar per tonn – men med en forutsigbar økning på 5 dollar hvert år, til den foreløpig stoppet på 30 kanadiske dollar (omtrent 170 NOK) i 2012⁴.

Karbonskatten i British Columbia er provenynøytral. Provisen har bundet seg juridisk til å tilbakeføre alt de får inn på karbonskatt gjennom redusert inntektsskatt, samt støtteordninger til fattige familier og distriktsbosettinger som er mer avhengige av fossil energi enn innbyggere i tettbygde strøk⁵.

Siden skatten ble innført har klimagassutslippene i British Columbia falt med 10 prosent, mot 1,1 prosent i resten av Canada. BNP-utviklingen er marginalt bedre enn i resten av landet. Skattelettene mer enn oppveier de økte utgiftene til drivstoff og fyringsolje for folk flest⁶. Den folkelige støtten er bred: 64 prosent av innbyggerne i British Columbia er fornøyd med karbonskatten, og 59 prosent av innbyggerne i resten av Canada kunne tenke seg et lignende system⁷.

Framtiden i våre hendes anbefalinger til en ny regjering:

- Vri beskatningen fra arbeid til miljøskadelig forbruk, for eksempel gjennom differensiert merverdiavgift
- Varer, og spesielt fossilintensive produkter som kjøtt, flyreiser, fossilbiler kan bli dyrere, mens mer nøytrale eller «klimapositive» varer som grønnsaker, sykler, elbiler og de fleste tjenester kan bli billigere. Skattefritak for arbeidsgiverbetalt månedskort bør innføres snarest.
- Før miljøavgiftene tilbake befolkningen f.eks gjennom redusert inntektsskatt, og publiser resultatene

⁴ Elgie & McClay (2013): "BC's Carbon Tax Shift after five years: Results". Canadian Public Policy, July 2013.

<http://www.sustainableprosperity.ca/dl1026&display>

⁵ "Tax Reductions, Funded by a Revenue Neutral Carbon Tax". Ministry of Finance, British Columbia. Besøkt 16. Septetember 2013.

http://www.fin.gov.bc.ca/tbs/tp/climate/tax_cuts.htm

⁶ Elgie & McClay (2013)

⁷ «Canadians still care about climate change, and are ready for a carbon tax». The Environics Institute, 14. Desember 2012. Besøkt 16.

September 2013. <http://www.environicsinstitute.org/news-events/news-events/canadians-still-care-about-climate-change-and-are-ready-for-a-carbon-tax>

Et fremtidsrettet oljefond

Statens Pensjonsfond Utland (Oljefondet) er i dag tungt eksponert i fossil sektor. Vi er dermed med på å finansiere klimaødeleggelser, og er eksponert for en stor finansiell risiko dersom prisene på olje, kull og gass faller..

Framtiden i våre hendes anbefalinger til en ny regjering:

- Regjeringen må redusere oljefondets eksponering mot fossile aksjer gjennom å selge seg ut av olje-, gass-, og kullselskaper og vri investeringene slik at minst 5 prosent investeres i fornybar energi
- Regjeringen må ta i bruk «best i klassen-filtrering» for større deler av fondets portefølje.
- Regjeringen må sikre økt åpenhet rundt Oljefondets aktive eierskapsutøvelse.

En klimavennlig transportpolitikk

Transportsektoren står for en fjerdedel til en tredel av de norske utslippene. Norge ligger på topp i vei- og flytrafikk, og på bunn i kollektivtrafikk. Transportsektoren bør redusere utslippene sine med minst 3–3,5 millioner tonn CO₂-ekvivalenter. Tiltakene i Nasjonal transportplan 2014-2023, viser kutt på 2,3–2,4 millionær tonn CO₂-ekvivalentar⁸, hvorav 2 millioner tonn av dette kommer fra svært ambisiøse mål, ikke konkrete tiltak. Hovedproblemet er at planlagt vekst i vei- og flytrafikken spiser opp effektiviseringsgevinstene.

Framtiden i våre hendes anbefalinger til en ny regjering:

- En ny regjering må innføre virkemidler for å redusere veksten i transporten. Først da vil tiltak for å flytte passasjerer og gods fra mer til mindre forurensende transportmiddel, og forbedringer av effekten til de enkelte transportmidlene, slå ut i faktiske utslippskutt.
- Engangsavgiften må fortsatt differensieres for å sikre at kjøp og bruk av klimabiler alltid skal være billigere enn det fossile alternativet. Det gjennomsnittlige nivået for andre enn helelektriske biler bør heves.
- Det må gjennomføres et nasjonalt krafttak for kollektivtrafikken, både i de store byene og i distriktene.
- Det må bygges sammenhengende sykkelveinett i de store byene.
- Vri samferdselsmidlene fra store veiutbygginger til jernbane og annen kollektivtransport
- Hindre ytterligere vekst i kapasiteten til de store flyplassene og oppheve Avinors bonusordning overfor flyselskap som oppnår trafikkvekst

⁸ <http://samferdsel.toi.no/nr-5/noreg-slit-med-aa-reducere-utsleppa-article31908-1352.html>

- Arbeide for konkrete løsninger for supplerende finansiering av jernbaneutbygging, som bompenger fra vei til jernbane og klimaavgifter på flytrafikken
- Gjennomføre konkrete tiltak som bedrer driftsstabiliteten for jernbanen både kort og lang sikt
- Utarbeide en plan for konkurransedyktig person- og godstrafikk på jernbanen mellom landsdelene og til Sverige/kontinentet samt gjennomføre korridorvise utredninger i tråd med denne
- Presentere en forpliktende framdriftsplan for utbygging av intercity-strekningene (inkludert ny tunnel gjennom Oslo), som første etappe av nye høyhastighetsbaner for person- og godstrafikk mellom landsdelene og til Sverige/kontinentet

Bedrifiers samfunnsansvar

Norge mangler en klar statlig politikk som klargjør hva som menes med at bedriftene må respektere menneske- og arbeiderrettigheter. Staten har ingen sanksjoneringsmuligheter i møte med brudd på menneskerettigheter som norske selskaper eller statlige eide bedrifter begår i utlandet.

Framtiden i våre hendes anbefalinger til en ny regjering:

- Regjeringen vil innføre bindende retningslinjer for norske selskaper som opererer i utlandet. Dette innebærer blant annet at bedriftene må gjøre risikovurderinger og ha tilstrekkelig innsikt i egen virksomhet slik at de unngår å bidra til brudd på menneskerettigheter og arbeiderrettigheter når de opererer i utlandet
- Regjeringen vil stille krav om at norske bedrifter offentliggjør sine leverandørlistene, slik at sivilsamfunnet kan holde dem ansvarlige for hvordan de følger opp sitt samfunnsansvar.
- Regjeringen går inn for prinsippet om at innkjøpere i offentlig sektor skal stille krav til leverandører om overholdelse av grunnleggende menneskerettigheter og ILOs kjernekonvensjoner.